

1. Вуйма А. Г. Збирання доказів в умовах цифрового простору. *Війна в Україні: зроблені висновки та незасвоєні уроки*: II міжн. наук.-практ. конф. (м. Львів, 21 лютого 2025 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2025. С. 114-115.

2. Степанюк Д. В. Ознаки шахрайської поведінки в соціальних мережах та способи її нейтралізації. *Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері*. 2024 (Червень). С. 162-164. URL : <https://jitas.donnu.edu.ua/article/view/15970> (дата звернення: 07.10.2025).

3. Біленький Д. В. Особливості проведення допиту потерпілого дізнавачем у кримінальних провадженнях щодо шахрайства. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2024. № 1 (31). С. 279–286. URL : <https://vca.univd.edu.ua/index.php/vca/article/download/179/177> (дата звернення: 07.10.2025).

4. Діденко Є. В. Особливості допиту потерпілого на стадіях досудового розслідування та судового розгляду кримінального провадження. *Право і суспільство*. 2015. № 1. С. 231-235. URL : <https://elar.naiu.kiev.ua/items/a25cb676-84f1-47e3-9d4e-9d968a408f09> дата звернення: 07.10.2025).

5. Олійничук О. Банківські картки як об'єкт шахрайства: стан і протидія явищу. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Вип. 1. С. 91-94. DOI: <https://doi.org/10.35774/app2017.01.091> (дата звернення: 07.10.2025).

Тетяна БОРИСЕНКО,

ад'юнкт кафедри кримінального права
та кримінології Дніпровського
державного університету
внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ

Наша країна з 24 лютого 2022 року протистоїть збройній агресії з боку Росії.

У зв'язку з військовою агресією Російської федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану», із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року в країні введено воєнний стан. [1]

Після 24.02.2022, Верховною Радою України, з метою удосконалення кримінально-правового регулювання суспільних відносин в складних для нашої держави умовах, прийнято низку законів.

Одним із таких законів є Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги» № 2155-IX від 24 березня 2022 року. 03.04.2022 цей закон набрав чинності.

Вищевказаним законом Кримінальний кодекс України доповнено статтею 201-2 «Незаконне використання з метою отримання прибутку

гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги». [2]

Стаття 201-2 КК України складається з трьох частин та примітки.

Відповідно до ч. 1 ст. 201-2 КК України кримінальна відповідальність настає за продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, вчинені у значному розмірі; згідно з ч. 2 ст. 201-2 КК України – за ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі та відповідно до ч. 3 ст. 201-2 КК України – за дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або в особливо великому розмірі, або під час надзвичайного або воєнного стану. [3]

Кримінальна відповідальність настає лише за незаконне використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги у значному розмірі.

Відповідно до примітки дії, передбачені цією статтею, вважаються вчиненими у значному розмірі, якщо загальна вартість такої гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги у триста п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. [3]

Станом на 2025 рік значний розмір становить 529 тисяч 900 гривень (пункт 5 підрозділу 1 розділу XX Перехідних положень, підпункт 169.1.1 пункту 169.1 статті 169 розділу IV Податкового кодексу України та абзац 4 частини 1 статті 7 Закону України «Про Державний бюджет України на 2025 рік»). [4], [5]

На нашу думку такі зміни є соціально обумовленими в умовах сьогодення. Вказана правова норма є необхідною в регулюванні суспільних відносин та відображає потреби й інтереси суспільства.

Поширеність фактів продажу гуманітарної допомоги викликало незадоволення в суспільстві, що в подальшому призвело до необхідності прийняття правової норми, яка б регулювала відносини у сфері незаконного використання гуманітарної допомоги.

Про поширеність таких фактів свідчать повідомлення в засобах масової інформації, а також статистичні дані офісу Генерального прокурора та Єдиного державного реєстру судових рішень за період з 2022 року по теперішній час.

За 2022 рік за ст. 201-2 КК України зареєстровано 384 кримінальних провадження, з яких: у 58 провадженнях особам повідомлено про підозру; 25 проваджень спрямовано до суду з обвинувальним актом та 74 провадження – закрито. [6]

У 2023 році за ст. 201-2 КК України зареєстровано 189 кримінальних провадження, з яких: у 36 провадженнях особам повідомлено про підозру; 25 проваджень спрямовано до суду з обвинувальним актом та 60 проваджень – закрито. [7]

За 2024 рік таких проваджень зареєстровано – 107, з яких: у 26 провадженнях особам повідомлено про підозру; 12 проваджень спрямовано до суду з обвинувальним актом та 12 проваджень – закрито. [8]

За січень-серпень 2025 року за ч. 3 ст. 201-2 КК України зареєстровано 72 провадження, з яких: у 16 провадженнях особам повідомлено про підозру; 6 проваджень спрямовано до суду з обвинувальним актом та 5 проваджень закрито. [9]

Згідно даних Єдиного державного реєстру судових рішень у 2022-2024 роках судом винесено 40 вироків за ч. 3 ст. 201-2 КК України. [10]

Станом на 01.10.2025 в Єдиному державному реєстрі судових рішень за 2025 рік знайдено 18 вироків за ч. 3 ст. 201-2 КК України, де предметом є гуманітарна допомога. [10]

Приведемо приклад зі ЗМІ. Наразі з лютого 2025 року вінничанин та керівниця благодійної організації організовували ввезення транспортних засобів як гуманітарної допомоги з нульовим розмитненням. До переліку незаконно виставлених на продаж транспортних засобів входили KIA Sorento, три автомобілі Mercedes-Benz ML 270, SsangYong Rexton та Volkswagen T5. За реалізацію автомобілів, як гуманітарної допомоги, останні отримали 28 тисяч доларів США. Керівницю благодійної організації та її співучасника затримано безпосередньо після одержання коштів та передачі документів на транспортні засоби, їм повідомлено про підозру у незаконному використанні з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги за ч. 3 ст. 201-2 КК України. [11]

На нашу думку такі зміни в кримінальному законодавстві є вкрай важливими, яких потребувало час та суспільство. Інше питання, що норми статті 201-2 КК України можуть потребувати подальших змін.

Насамперед, необхідно зменшити мінімальну межу для притягнення до кримінальної відповідальності (вчинення у значному розмірі – 529 тисяч 900 гривень) та вказати такий же розмір як для кримінальних правопорушень проти власності – 3028 гривень.

Крім того, необхідно доповнити новою статтею Кодекс України про адміністративні правопорушення, яка б передбачала відповідальність за незаконне використання гуманітарної допомоги та благодійних пожертв, вартість яких не перевищує 2 неоподаткованих мінімумів доходів громадян (станом на 2025 рік – 3028 гривень).

Такі зміни призведуть до зменшення випадків кваліфікації незаконних дій з гуманітарною допомогою та благодійними жертвами за іншими статтями Кримінального кодексу України.

1. Про введення воєнного стану в Україні//Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення 01.10.2025).

2. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги. Закон України від 24 березня 2022 року № 2155-

IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-20#Text> (дата звернення 01.10.2025).

3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3920> (дата звернення 01.10.2025).

4. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n3914> (дата звернення 01.10.2025).

5. Про Державний бюджет України на 2025 рік//Закон України № 4059-IX від 19 листопада 2024 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text> (дата звернення 01.10.2025).

6. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2022 року. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення 01.10.2025).

7. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення 01.10.2025).

8. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2024 року. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення 01.10.2025).

9. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-серпень 2025 року. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення 01.10.2025).

10. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення 03.10.2025).

11. У Вінниці викрито керівницю благодійного фонду, яка разом зі спільником продавала автомобілі ввезені в Україну, як гуманітарну допомогу для ЗСУ- 33 канал. URL : <https://33kanal.com/news/312767.html> (дата звернення 03.10.2025).

Олександр БОРОДІН

ад'юнкт кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ПОТЕРПІЛИХ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ, ЯКА ВЧИНЯЄТЬСЯ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

В усіх випадках вчинення торгівлі людьми характеризується конкретними потерпілими особами, які постраждали від різноманітних його проявів (сексуального, економічного, фізичного тощо). Зазвичай, вказані особи не подають заяви про вчинене кримінальне правопорушення, оскільки або не мають фізичної можливості, або перебувають в залежності від особи правопорушника. В той же час, після їх виявлення та безпосереднього встановлення статусу потерпілого виникає необхідність провести з ними допит. Зазначена процесуальна дія повинна реалізовуватись з дотриманням усіх процесуальних і тактичних особливостей, щоб ще більше не травмувати вказаних осіб.